

PLA ESTRATÈGIC 2018-2021 D'EDUCACIÓ I VOLUNTARIAT AMBIENTAL ALS PARCS NATURALS DE CATALUNYA

REPTES CONJUNTS

SETEMBRE 2017

COORDINACIÓ

Generalitat de Catalunya
Departament de Territori i Sostenibilitat
**Direcció General de polítiques Ambientals
i Medi Natural**

REDACCIÓ

ESPAI
TRES
Territori i Responsabilitat Social

PLA ESTRATÈGIC 2018-2021 D'EDUCACIÓ I VOLUNTARIAT AMBIENTAL ALS PARCS NATURALS DE CATALUNYA

REPTES CONJUNTS · SETEMBRE 2017

Direcció

Maria Pery, Servei d'Espais Naturals Protegits
Cristina Palès, Servei d'Educació Ambiental

Coordinació

Marta Moratonas, Servei d'Espais Naturals Protegits
Anna Estella, Servei d'Educació Ambiental

Coordinació tècnica

Xavier Basora, Espai TRES · Territori i Responsabilitat Social

Redacció

Xavier Basora, Espai TRES · Territori i Responsabilitat Social
Marina Barroso, empremta
Xavier Sabaté, Espai TRES · Territori i Responsabilitat Social

Col·laboració

Responsables i tècnics dels espais naturals protegits següents:

- Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà
- Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici
- Parc Natural de l'Alt Pirineu
- Parc Natural del Cadí-Moixeró
- Parc Natural de Cap de Creus
- Parc Natural de les Capçaleres del Ter i del Freser
- Parc Natural del Delta de l'Ebre
- Parc Natural dels Ports
- Paratge Natural d'Interès Nacional de l'Albera
- Reserva Natural Mas de Melons i Secans de Lleida
- Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter
- Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet
- Parc Natural de la Serra de Montsant
- Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa

Fotografies

Xavier Basora
Marina Barroso

www.espaitres.net
info@espaitres.net

www.empremta.org
info@empremta.org

A partir de la diagnosi, sorgeixen tot un seguit de reptes per consolidar l'educació i el voluntariat ambiental en el conjunt dels 14 ENP analitzats. Tot i la gran diversitat de situacions i particularitats de cada ENP, els reptes plantejats pretenen ser el màxim integradors i representatius del conjunt dels ENP, tot i que n'hi ha alguns que s'hauran de concretar i adaptar a les realitats específiques de cada ENP (vegeu Gràfic 1).

Repte 1. Definir una estratègia d'educació ambiental per al conjunt dels ENP de la que se'n derivin estratègies particulars de cada ENP adaptades a la seva realitat i que defineixin el model d'execució dels programes d'educació ambiental

Una estratègia comuna que plantegi una visió i uns objectius comuns per a l'educació ambiental als ENP, però que alhora permeti que cada ENP, via la definició d'una estratègia particular, pugui adaptar-la i/o concretar-la segons les necessitats i realitats específiques.

Repte 2. Dimensionar i destinar al disseny i l'execució de programes d'educació ambiental els recursos econòmics mínims necessaris i garantir-ne l'estabilitat per tal de consolidar en el temps les activitats que se'n deriven

Malgrat la importància que l'educació ambiental té per aconseguir els objectius dels ENP, la dotació actual de recursos econòmics a cadascun dels ENP no permet desenvolupar amb garanties les tasques necessàries. I el mateix succeeix amb els recursos dels serveis centrals de la Generalitat de Catalunya per a tasques de coordinació. Tant a escala d'ENP com de serveis centrals, caldria definir els recursos mínims necessaris.

Repte 3. Definir i dimensionar el perfil professional i les tasques a assumir del personal tècnic dels ENP dedicat a l'educació i el voluntariat ambiental

El personal dels ENP dedicat a aquests àmbits és clarament insuficient i no disposa d'un perfil professional ben definit. Cal, doncs, determinar quines són les tasques i responsabilitats que hauria d'assumir el responsable d'educació i voluntariat ambiental i, a partir d'aquí, definir en cada ENP els recursos humans mínims necessaris per garantir un desenvolupament adequat d'aquests dos àmbits d'actuació. En aquest sentit, cal cada ENP ha de definir si els programes s'executen o no amb el suport de personal extern.

Repte 4. Garantir una coordinació i col·laboració eficaç i fluida entre els organismes que planifiquen l'educació i el voluntariat ambiental, entre els propis ENP i entre els ENP i les empreses/entitats que executen els programes

El model de col·laboració i coordinació s'ha d'establir a tres escales:

- 1) A escala de planificació: establir un grup de treball estable en el que hi participin, com a mínim, el Servei d'Espais Naturals Protegits (responsable de la gestió), el Servei d'Educació Ambiental (responsable de la planificació de l'educació ambiental) i el Servei de Promoció de l'Associacionisme i el Voluntariat (responsable de la planificació i promoció del voluntariat). I, a poder ser, que també hi participin altres administracions que gestionen ENP com ara la Xarxa de Parcs de la Diputació de Barcelona.
- 2) A escala de sistema d'ENP: el treball en xarxa entre el personal tècnic dels 14 ENP planteja dificultats de coordinació però comporta avantatges per fer front a la manca generalitzada de recursos humans. Caldria aprofitar l'expertesa i trajectòria

dels ENP més consolidats per facilitar la implementació d'eines o accions per a l'educació i voluntariat ambiental en aquells ENP menys consolidats.

- 3) A escala de cada ENP: La coordinació entre l'òrgan gestor de l'ENP i les empreses i/o entitats ambientals que desenvolupen els programes o accions d'educació o voluntariat ambiental esdevé clau en ambdós sentits: per a la definició d'estratègies als ENP i per garantir el seu compliment i la seva millora contínua.

Repte 5. Garantir una oferta d'activitats d'educació ambiental adequada en cada ENP, tant en l'àmbit formal com no formal

Cal definir una oferta ben dissenyada i estructurada en aquells ENP que no en disposen i diversificar-la i millorar-la en la resta. Des de la perspectiva dels destinataris, cal ampliar l'oferta d'activitats d'educació ambiental per a cicles formatius o graus universitaris i educació infantil (en l'àmbit formal) i per a entitats locals, gent gran, caçadors i pescadors, professionals de l'administració pública, professionals del sector primari o professionals i empreses turístiques locals (en l'àmbit no formal). A més a més, cal incloure noves activitats d'educació ambiental dedicades a la comprensió de la complexitat i les problemàtiques associades a la gestió del territori, i a la cerca i proposta de solucions per afrontar-les.

Repte 6. Definir i aplicar eines, criteris i procediments de qualitat, documentació, avaluació i seguiment comuns de les activitats de tots els ENP

Per garantir la qualitat i millora contínua dels programes d'educació ambiental, l'estratègia conjunta esmentada (o algun document derivat) hauria de plantejar i concretar les eines i criteris de qualitat de les activitats, els mecanismes d'avaluació i seguiment de les activitats (i de les empreses que les executen) i impulsar l'estandardització d'alguns aspectes relacionats amb la formació dels educadors/es o la documentació de les activitats (fitxes descriptives, memòries anuals, documents d'oferta pedagògica, etc.). En el cas de l'avaluació, cal promoure-la en aquells ENP on no es fa i minimitzar les avaluacions de caire informal.

Repte 7. Definir i implementar un model de voluntariat per a cada ENP basat en la col·laboració estable amb entitats de voluntariat i que compleixi amb la Llei 25/2015

Fruit de l'entrada en vigor de la Llei 25/2015, els òrgans gestors dels ENP s'hi hauran d'adaptar per tal que l'execució d'activitats de voluntariat i la gestió de voluntaris recaigui en entitats sense ànim de lucre, llevat que siguin activitats puntuals, que podrà assumir el propi ENP. Això no treu que els ENP cerquin i articulin col·laboracions estables amb aquestes entitats per orientar i adequar les accions de voluntariat (objectius, format, destinataris, etc.) a les necessitats de gestió, i per donar-los suport per diverses vies (difusió, cessió de materials i equipaments, etc.). En aquest sentit, també caldrà aprofitar conjuntament (òrgans gestors – entitats) noves oportunitats que van sorgint com ara els projectes d'aprenentatge i servei.

Repte 8. Millorar i completar la xarxa d'equipaments d'educació ambiental

Millorar les condicions dels equipaments existents dedicats a l'educació ambiental (accessibilitat, horari i calendari d'obertura, tasques de manteniment, dotació de recursos tècnics, etc.) i en aquells ENP clarament infradotats valorar i promoure la creació de nous.

Repte 9. Prèvia avaluació dels recursos pedagògics existents, actualitzar aquells més utilitzats (o més importants) i planificar-ne la creació de nous, a poder ser de manera coordinada

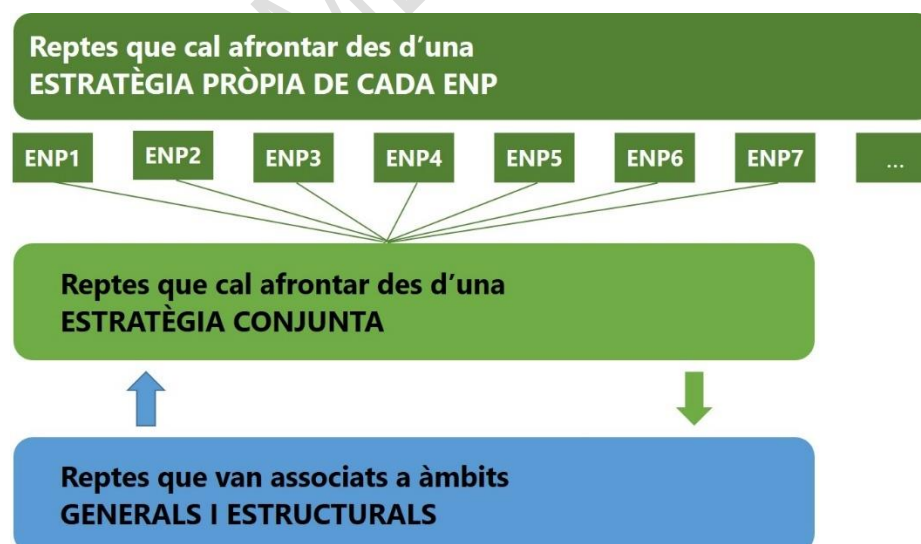
Cada ENP hauria de fer un exercici de reflexió sobre la utilitat i la necessitat de recursos pedagògics i planificar un procés de millora dels existents i de creació de nous. Caldria valorar que aquest procés es fes de manera coordinada entre tots els ENP per així aprofitar les parts comunes dels nous recursos (disseny, maquetes, enfocaments, etc.). També caldria identificar i compartir entre els ENP aquells recursos elaborats per altres departaments de la Generalitat o, fins i tot, per altres institucions.

Repte 10. Diversificar els canals de comunicació i definir estratègies de difusió coordinades entre tots els ENP

Utilitzar canals de comunicació més directes i personalitzats per difondre les ofertes d'activitats d'educació ambiental. Així mateix, definir estratègies de difusió coordinades que permetin, entre d'altres coses, generar un espai web comú amb totes les ofertes d'activitats classificades seguint diversos criteris (destinatari, temàtiques, etc.). Incloure també en la difusió particular i conjunta l'oferta d'accions de voluntariat, clarament diferenciada de la d'educació.

De la lectura d'aquests reptes se'n desprèn que l'escala per abordar-los pot variar en cada cas. Així, hi ha reptes que cal afrontar des d'una estratègia pròpia de cada ENP, n'hi ha que millor abordar-los des d'una estratègia conjunta (com la que defineix aquest Pla estratègic) i també pot passar que un mateix repte calgui tractar-lo a les dues escales, primer des d'una visió conjunta i després adaptant-lo a la realitat particular de cada ENP. D'altra banda, el 2n i 3r reptes, especialment pel que fa a l'assignació de recursos (no tant per a la definició), depenen dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya i per tant de les prioritats polítiques.

GRÀFIC 1. TIPUS DE REPTES A AFRONTAR

Font: elaboració pròpia.